

Andrzej F. Dziuba

"A catholic guide to medical ethics",
Eugene F. Diamond, Palos Park 2001 :
[recenzja]

Collectanea Theologica 73/4, 225-229

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

jest koniecznym składnikiem kapitalizmu. Sekcję kończy przyczynek historyczny: *Z dziejów stosunków państwa i Kościoła. Polskie poselstwa obediencyjne w XVI i XVII wieku* (Tomasz Makowski).

Numer zamykają recenzje. Omówiono następujące pozycje: J. B. Metz, *Teologia polityczna*, Kraków 2000; G. Weigel, *The Courage to be Catholic. Crisis, Reform, and the Future of the Church*, New York 2002; M. Sadowski, *Państwo w doktrynie papieża Leona XIII*, 2002; John Locke, *Writings on Religion*, Oxford 2002 (teksty dotąd nie publikowane, zmierzają one ku redukcji chrześcijaństwa do etyki); Miguel de Unamuno, *Agonia chrystianizmu*, Kęty 2002; *Wybór pism Dietricha Bonhoeffera*, Warszawa 1970 i A. Morawska, *Chrześcijanin w Trzeciej Rzeszy*, Warszawa 1970; Rémi Brague, *Europa, eine exzentrische Identität*, Frankfurt-New York 1993.

Michał Wojciechowski, Olsztyn

Eugene F. DIAMOND, *A Catholic Guide to Medical Ethics. Catholic Principles in Clinical Practice*, The Linacre Institut, Palos Park 2001 ss. XII + 393.

Problematyka osoby ludzkiej, zwłaszcza w jego rozeznaniu psychiczno-fizycznym stanowi niezwykle szeroką dziedzinę spojrzenia na człowieka, jako na konkretne indywidualium. Nie można tutaj jednocześnie pominąć całej sfery duchowej. Osoba winna bowiem być zawsze traktowana jako integralna całość. Niemniej ta sfera fizyczna jest jakby bardziej bezpośrednio doświadczana i rozeznawana. W niej zresztą wszyscy, czasem wręcz dramatycznie, doświadczają realizmu ludzkiej natury, jej słabości, zwłaszcza w bólu i cierpieniu, chorobie i śmierci.

Współcześnie, zwłaszcza pod wpływem niezwykle dynamicznego rozwoju medycyny i jej szerokich możliwości, ważne jest dostrzeganie w niej miejsca dla etyki. Jej funkcja zostaje dziś bardziej szczegółowo artykułowana i jednocześnie rozpisana, ale zawsze z odniesieniem do słynnej Przysięgi Hipokratesa. Te naturalne fundamenty pozwalają współcześnie na wypracowanie bardziej kompleksowych propozycji w postaci bioetyki, szeroko pojętej nowej dziedziny nauki, ale jakże praktycznej i odniesionej do życia we wszelkich jego przejawach.

Problematyce bioetycznej poświęcił swą najnowszą pracę Eugene F. Diamond. Autor jest profesorem pediatrii klinicznej w Layola Strich School of Medicine w Chicago oraz dyrektorem The Linacre Institut w Palos Park. W przeszłości pełnił także prestiżową funkcję prezydenta The Catholic Medical Association. Współpracował z bioetykami protestanckimi (m. in. The Protestant Center for Bio-Ethics and Human Dignity). Jest autorem sześciu książek i wielu artykułów.

Całość książki otwiera specjalna dedykacja (s. V) oraz interesujące wprowadzenie (s. VII-VIII). Z kolei podano podstawowe zasady bioetyczne obowiązujące w praktyce medycznej w Linacre Institute (s. IX-X). Po szczegółowym spisie treści (s. XI-XII) całość studium podzielona została na 10 rozdziałów czy raczej podstawowych bloków tematycznych. Te z kolei zorganizowano w 53 bardziej szczegółowe kwestie, czasem powtarzające się nazewnictwem.

W pierwszym bloku przywołano studia związane z działalnością Linacre Institute, który ma bardzo klarowne i jednoznaczne zasady etyczno-moralne (s. 1-98). Wskazano tu m.in. na zagadnienie sterylizacji w szpitalach katolickich, określenie śmierci, oraz problemy transplantacji. Omówiono także stanowisko Stowarzyszenia Katolickich Lekarzy wobec homoseksualizmu i łączonych z nim nadziei.

Kolejny blok poświęcony został żywieniu i nawadnianiu organizmu (s. 99-130). Działania te niosą z sobą także określone koszty społeczne o których nie można jednak zapomnieć w życiu społecznym. W zakresie specjalnego zobowiązania odnoszącego się do żywienia oraz nawodnienia istnieje współcześnie wiele wątpliwości, komentarzy i krytyk. Tu zamieszczono także interesujący komentarz do specjalnego dokumentu wydanego przez biskupów Pennsylvana.

Aborcja to temat kolejnego rozdziału (s. 131-156). Autor jest świadomy, że zagadnienie to jest jednak bardzo szerokie i wielopłaszczyznowe. To pytanie o fetus, gwałt czy postawy personelu szpitalnego wobec tego fenomenu. Przerwanie ciąży niesie w sobie całe zagadnienie współczesnej świadomości proaborcyjnej i wielości związanych z tym bardziej szczegółowych zagadnień.

Rozdział czwarty to: *Dzieci niepełnosprawne* (s. 157-221). Autor omawia konkretny przykład Jane Doe. Ważny jest tutaj wkład społeczny. Nie można pominąć kwestii badań prenatalnych w tym zakresie. To pytania o wielość syndromów, które mogą wyzwalać nowe zagadnienia bardziej szczegółowe. M. in. dzieci z syndromem Downa mają określone prawa w realiach codziennego życia.

Środkom przerywania ciąży poświęcono kolejny rozdział studium E. F. Diamond (s. 223-240). W tytule, jak wskazują szczegółowe zagadnienia, jednak wyraźniej akcentowany jest pozytywny sens samego terminu poczęcie. To dramat spotkania poczęcia i postaw antyaborcyjnych. W tym kontekście zwłaszcza pytania o środki doustne o charakterze przeciwpojęciowym i wczesnoporonnym. Dobrze, że omówiono tu także RU-486, wskazując na specyfikę tego środka.

Eksperymenty to zagadnienie analizowane w rozdziale szóstym (s. 241-258). W Stanach Zjednoczonych można odnotować pewne doświadczenia, których jest jednocześnie tak wiele. W tym zakresie w USA obchodzone są nawet wspomnienia czy święta liturgiczne.

Kolejny rozdział poświęcono sprawom rodziny (s. 259-295). To szerokie zagadnienie ogólnej edukacji, odnoszącej się do wszystkich ludzi, a zwłaszcza chrześci-

jan, szczególnie w stosunku do nienarodzonych, a więc równość osób. Ważne jest szeroko pojęte wychowanie seksualne prowadzone już w szkołach. Ważna rola spoczywa także na rodzicach, ale zadanie to winno być widziane także w kontekście szerokiej polityki społecznej w tym względzie.

Rozdział ósmy nosi tytuł: *Edukacja medyczna* (s. 297-319). W tym zakresie duże zadanie ma do spełnienia Kościół katolicki wraz ze swym nauczaniem. Ważna jest aplikacja tego nauczania w szkołach medycznych, gdyż gwarantuje to praktyczną aplikację poszczególnych wskazań Jezusa Chrystusa i Jego Kościoła. Ważne jest tutaj odniesienie tych zasad medycznych do zagadnienia przerywania ciąży.

Sprawom klinicznym poświęcono kolejny rozdział omawianej książki (s. 321-375). Autor mówi m.in. o sterylizacji, zapłodnieniu pozaustrojowym czy AIDS. Nieobce są mu także kwestie chorób wenerycznych czy wręcz zagadnienia cudowne oraz misteryjne w swym wyrazie oraz odniesieniach. Odnoszą się one do sfery etycznej, która ma odniesienia do wielu szczegółowych kwestii bioetycznych.

Aborcja i polityka społeczna to zagadnienia stosunkowo szeroko omówione w ostatnim bloku studium Eugene F. Diamonda (s. 377-393). Autor dostrzega pluralizm współczesnej sytuacji oraz szerokie bogactwo aktualnych rzeczywistości prawnych, zwłaszcza w relacji do rozstrzygnięć konstytucyjnych.

Przedstawiana książka podejmuje 53 palące tematy, które – w ramach rozdziałów – opatrzone zostały kolejnymi szczegółowymi tytułami. Faktycznie stanowią one bardziej zwarte paragrafy dużych bloków tematycznych. Dotknięto tu wielu niezwykle aktualnych i wywołujących dziś dyskusje zagadnień bioetycznych. Trzeba zauważyć, iż jeden z rozdziałów to praktycznie wcześniejszy wywiad (s. 176-190).

Wręcz na każdej stronie prezentowanej rozprawy na czoło wysuwa się godność i świętość człowieka, jako stworzonej osoby, i to w każdym stadium czy na każdym etapie jego istnienia (s. 19). Autor wręcz adoruje godność człowieka oraz jego znaczenie wobec całego stworzenia. Ostateczny fundament tej zasady osadzony jest zwłaszcza w prawdzie, iż człowiek stworzony został na podobieństwo i obraz Boży oraz ostatecznie powołany do życia wiecznego, a więc przekracza rzeczywistość każdego innego stworzenia. Fundamentem zaś tej prawdy w Nowym Przymierzu jest dar odkupienia zaofiarowany przez Jezusa Chrystusa, wcielonego Syna Bożego, posłanego przez Ojca w miłosnym dziele zbawczym.

W całości książki Eugene F. Diamond zdecydowanie wybrzmiewa nauczanie Kościoła katolickiego. Sam autor stara się je przybliżyć w formie bardziej komunikatywnej i zrozumiałej dla współczesności. Ważne jest, iż aplikuje on twórczo to nauczanie do pracowników służby zdrowia, i to różnych szczebli. Pozytywnie ukazany obraz nauczania Kościoła katolickiego wzbudza zaufanie nie tylko teo-

retyczne, ale i nadzieje wobec tych, którzy go przestrzegają w codziennej praktyce medycznej. Z drugiej jednak strony w książce znalazło się bardzo niewiele bezpośrednich odniesień do oficjalnych dokumentów Kościoła. Taki zabieg być może czyni książkę bardziej komunikatywną oraz przekonującą dla czytelników niereligijnych czy wyznających inne religie. Dobrze, że w kontekście różnorodności etycznych propozycji postaw medycznych przypomniano chociaż Przysięgę Hipokratesa (s. 189-190).

Ciekawą formą książki są teksty, które stanowią reakcją na wiele aktualnych dyskusji wokół zagadnień bioetycznych żywo obecnych w Kościele amerykańskim. To m.in. dyskusje prasowe wokół wypowiedzi Episkopatu USA czy poszczególnych biskupów. Ta forma znacznie ożywia całość rozprawy, choć z drugiej strony nadaje jej wyraźniej charakter dyskusyjny czy popularno-naukowy.

Ważnym przesłaniem książki jest wskazywanie na profesjonalizm w dziedzinie medycznej, ale nie tylko. Kompetencje zawsze są cenione i faktycznie stanowią znak budzenia zaufania kompetencyjnego. Jednocześnie jednak musi iść w parze etyką profesjonalizmu. To ważne dopowiedzenie, wręcz podstawowe w całości praktyki medycznej, a więc jej szczegółowej aplikacji.

Dobrze, że autor wyraźnie wskazuje na twórcze oraz dynamiczne znaczenie prawa naturalnego w całości wszelkich rozstrzygnięć bioetycznych (s. VII). To zatem fundamentalne narzędzie rozeznania współczesnych problemów bioetycznych, zwłaszcza w ich podstawowych rozstrzygnięciach etycznych. Chodzi tu bowiem o ogólnoludzkie rozeznania, wynikające z samej natury człowieka oraz jego wielorakich odniesień międzyludzkich, w bogactwie różnorodności tych sfer oraz form.

Eugene F. Diamond sam wskazuje, iż prezentowane opracowanie jest w znacznym stopniu kompilacją wcześniejszych opracowań, zwłaszcza wyrosłych wokół podejmowanych w danym czasie dyskusji (s. VII). Zatem z wielu tekstów technicznie widoczny dynamizm oraz twórcze wychylenie ku przyszłości, żywotność konkretnej dyskusji, która jest nadal aktualna.

W książce znalazły się interesujące wykresy (s. 7, 231), zestawienia (s. 302, 364-366) oraz reprodukcje (s. 26) i liczne dane liczbowe. Wszystkie te elementy stanowią znaczne uzupełnienie oraz ułatwiają refleksję wokół podejmowanych zagadnień bioetycznych. Odczytanie konkretnych treści staje się jeszcze bardziej pełne i zrozumiałe, gdyż wzbogacone elementami graficznymi.

W stosunku do niektórych tekstów zamieszczono jeszcze dodatkowe aneksy (s. 37-41, 50-54). Wielu tekstom towarzyszą przypisy, czasem są one wyjątkowo obszerne i twórcze (s. 86-104). Ostatecznie elementy te są ważnym uzupełnieniem całości studium, dopowiedzeniem wobec zasadniczej narracji poszczególnych rozważań.

W niektórych tekstach wskazywane są osoby, które przyczyniły się do ostatecznego udoskonalenia tekstu, a więc tak wkładu treściowego jak i redakcyjnego. To dobry znak kultury wydawniczej.

Prezentowana książka w znacznym stopniu wyrasta z szerokiej konfrontacji doświadczenia konkretnej posługi medycznej z teorią bioetyki jako dyscypliny naukowej. Autor wskazuje na konieczność ich bezpośredniego powiązania, i to praktycznego, czego m.in. dowodem są zasady etyczne oraz medyczne obowiązujące w The Linacre Institute. Jest to ważna publikacja, zwłaszcza o walorach praktycznych, choć jednocześnie oparta bardzo mocno na wyraźnych podstawach bioetycznych.

ks. Andrzej F. Dziuba, Warszawa

Joseph W. KOTERSKI, SJ (red.), *Life and Learning XI. Proceedings of the Eleventh University Faculty for Life Conference. June 2001 at St. Joseph's University Washington, D. C. University Faculty for Life*, Georgetown University, Washington 2002, ss. VI + 272.

Każda refleksja wokół życia i postaw ludzkich pozostaje zawsze zagadnieniem szczególnie bliskim każdemu człowiekowi. Tak jest zapewne od początków świadomości ludzkiego istnienia. To przecież ostatecznie jest refleksja wokół samego siebie, wokół własnych doświadczeń, tak życia jak i wszystkich elementów z nim związanych, a zatem cierpienia, umierania czy śmierci.

Przemierzanie w trudach ziemskiego pielgrzymowania drogami indywidualnego życia jest jednocześnie doświadczeniem siebie, swej osobowej i niepowtarzalnej specyfiki. Niestety, jest ona często znaczone bólem, cierpieniem czy śmiercią. Te sprawy wpisane są jakby w samą naturę ludzkiego istnienia.

Oto w serii prac poświęconych tej problematyce ukazały się akta jedenastego sympozjum zorganizowanego przez University Faculty of Life na St. Joseph's University w Waszyngtonie w czerwcu 2001 r. Jak poprzednie dotyczą one szeroko pojętego zagadnienia życia.

Redaktor opracowania Joseph W. Koterski SJ jest profesorem na Wydziale Filozofii Fordham University w Nowym Jorku. Jest autorem oraz redaktorem kilka książek jak również wielu artykułów z zakresu teologii moralnej oraz nauki społecznej.

Całość zbioru otwiera szczegółowy spis treści (s. I-II), interesującą przedmowa pióra J. W. Koterskiego (s. III) oraz podziękowania (s. IV). Natomiast w ramach całości treściowej materiały sympozjum podzielone zostały na cztery wielkie bloki